

*І. З. Криховецький,
ст. викладач, Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького*

СТАН ТУРИСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У даній статті розглядається стан туристичного маркетингу в Івано-Франківській області. Зосереджується увага на важливості туризму в Україні на сучасному етапі.

This article considers the state of tourist marketing in Ivano-Frankivsk region. Attention to importance of tourist role in Ukraine at modern stage is paid.

ВСТУП

Туризм — це багатогранне явище. Він охоплює житло, транспорт, музеї, пам'ятки історії, магазини, ресторани, кафе, атракціони, розваги. Туризм — це значне джерело духовності, здоров'я, культури. Туризм — це грошові потоки, фонди, джерело різноманітної валюти, а його розвиток збільшує кількість робочих місць, розширює торгівлю, транспортні перевезення, спонукає до розбудови нових доріг, готелів, туристичних баз, розвитку ринкових відносин, міжнародного співробітництва.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— проаналізувати стан туристично-рекреаційної сфери Івано-Франківської області;

— запропонувати шляхи підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу області;

— визначити умови, за яких зadowольняється попит населення в туристичних послугах.

РЕЗУЛЬТАТИ

Туризм в останні два десятиліття став однією з провідних та найбільш динамічних галузей світової економіки, яка позитивно впливає на політичне, економічне, культурне та соціальне життя населення країн світу. Для багатьох країн туризм є вагомим джерелом зростання ВВП, валютних надходжень до бюджету, зростання зайнятості й добробуту населення, підвищення культурного та духовного потенціалу. Економічна доцільність та пріоритетність міжнародної індустрії

туризму не викликає сумнівів. Міжнародний туризм розглядають також як важливе соціальне явище, зокрема як невід'ємний компонент розвитку соціальноорієнтованої ринкової економіки і суспільства.

На тлі бурхливого розвитку світового туризму закономірно постає питання про місце нашої держави на світовому ринку туристичних послуг. Україна має об'єктивні передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційних потенціалів. В Україні існує низка регіонів, які мають переваги у розвитку туристично-рекреаційної галузі, зокрема це Івано-Франківська область. Проте на сьогодні туристична галузь України (в тому числі Івано-Франківська область) характеризується слабозрозуміною туристичною інфраструктурою та соціальною інфраструктурою загального призначення, низьким рівнем сервісу, відсутністю кваліфікованих кадрів та надзвичайно низьким рівнем показників безпеки відпочинку тощо [6, с. 27].

Івано-Франківська область розташована на заході України і є найвисокогорнішою в державі. Тут знаходяться найвищі українські вершини: Говерла (2061 м.), Бребенескул (2036 м.), Піп Іван (2028 м.), Гутин Томна тик (2016 м.), Ребра (2001 м.), що є складовою частиною Чорноморського Хребта Східних Карпат.

Область за територією порівняно невелика, але за характером рельєфу

належить до числа найбільш мальовничих в Україні. Третину території займають Карпатські гори, а дві третини — передгірська і рівнинна зони. Рівнинна зона знаходиться на північному сході й прилягає до Дністра. Тут знаходиться обласний центр — місто Івано-Франківськ (255 м над рівнем моря). Передгірську частину складають горбисті передгір'я. Гірська частина області зайнята Східними Карпатами, що поділяються на масиви Чорногора, Гринява, Чивчини. Тут же, в Чорногірському хребті, на межі із Закарпаттям підноситься найвища гора України Говерла (2061 м). Кліматичні умови — м'яка зима із середньою температурою -5°C і тепле літо ($+18^{\circ}\text{C}$) — сприяють організації цілорічного відпочинку та лікування. Сніг на схилах Карпат лежить кілька місяців, що важливо для розвитку гірськолижного спорту. Ріки значною мірою швидкоплинні, утворюють каскади й водоспади, що є цінним для водного туризму. Найбільшими річками є оспівані в народній творчості сивий Дністер та швидкоплинний Прут, який бере початок на території області з-під Говерли [2, с. 124].

Найбільш знані туристичні центри області: Болехів, Верховина, Вишків, Ворохта, Галич, Гута, Івано-Франківськ, Коломия, Косів, Міаунь, Осмолода, Паляниця, Шишори, Яблуниця, Яремче.

В області є десять курортних місцевостей. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни. Серед курортів — низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин Яремчанської міськради, Мислівка і Новий Мізунь Долинського району, Шешори Косівського району та м. Косів, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міськради і бальнеогрязевий передгірний курорт Черче Рогатинського району [8, с. 87].

Давно відомим туристичним центром Івано-Франківщини є Яремче, розташоване в мальовничій улоговині між горами на березі р. Прут (має понад 30 туристсько-рекреаційних закладів та більше 100 садіб сільського, зеленого туризму).

Популярні види відпочинку: гірнолижний, пішохідний, водний, курортно-пізнавальний, сільський зелений, велосипедний та кінний туризм, дельта- і парапланеризм, скелелазіння.

В області функціонує понад 30 курортів у с. Паляниця (гірськолижний курорт "Буковель"), с. Яблуниця, м. Косів, селищі Верховина, с. Вишків, селищі Ворохта.

Ріки Прут, Череміш швидкоплинні, утворюють каскади і водоспади, що є цінним для водного туризму. Все більшої популярності набувають сплави по річці Дністер.

Карпатський регіон України славиться багатством мінеральних вод. Серед мінеральних джерел Івано-Франківщини найбільш відомим є джерело води "Горянка", що аналогічне за дією трускавецькій "Нафтусі", в с. Но-

вий Мізунь Долинського району. Лікувальні властивості джерела "Буркут" для лікування внутрішніх органів були відомі ще у XIX ст. Для лікування опорно-рухового апарату використовуються торфові грязі й мінеральні води курорту Черче. Перспективними для лікування є води курорту Шешори з високим вмістом органічних речовин.

Існуюча в Україні система державного управління залишається в цілому ефективною, вона поєднує як інститути, що дістали спадок від радянської доби, так і нові інститути, що сформувалися в період незалежності України. При цьому внаслідок дії різноманітних історичних, природо-географічних, економічних факторів [5, с. 136] в Івано-Франківській області багато уваги приділяється створенню санаторно-курортних та оздоровчих закладів. Свідченням цього є зростання кількості санаторно-курортних і оздоровчих закладів порівняно з 1995 р. (табл. 1).

У 2009 р. в Івано-Франківській кількості області санаторіїв та пансіонатів з лікуванням була на тому ж рівні, що і у 2008 р. Порівняно з 2007 р. спостерігалось збільшення на 1 000 ліжко-місць. По санаторіям-профілакторіям стабілізація ситуації починається з 2007 р., але порівняно з 2000 р. санаторіїв-профілакторіїв стало менше майже у 2 рази, при цьому кількість ліжко-місць зменшилась у 2,2 рази. Будинків і пансіонатів відпочинку у 2009 р. було стільки ж, як і у 2008, 2007 рр., та спостерігалась загальна позитивна тенденція до їх зростання: у 2009 р. їх стали більше у 1,5 рази, ніж у 2000 р. По базам та іншим закладам відпочинку у 2009 р. спостерігалось зростання місць на 100 тис., порівняно з 2000 р. це зростання склало 200 тис. місць. По дитячим оздоровчим таборам у 2009 р. спостерігалось зниження порівняно з 2008 р. на 112 од., в тому числі на 0,6 тис місць, але порівняно з 2000 р. спостерігалось стрімке зростання майже у 10 разів таких дитячих оздоровчих таборів, що є позитивним в цілому для суспільства. Аналіз санаторно-курортних та оздоровчих закладів Івано-Франківської області показав, що у 2009 р. спостерігалась стабілізація ситуації щодо кількості таких закладів та кількості ліжко-місць.

Земля прикарпатська оспівана в давньоруських писемних пам'ятках як осередок східних слов'ян. В області є п'ять міст, що згадуються в давньоруських літописах. Серед них Тисмениця (1143), Снятин (1158), Глумач (1213), Коломия (1240). Та найдавнішим є Галич, перша згадка про який відноситься до 898 р. Відомо, що Галич був столицею могутнього Галицького князівства і Галицько-Волинської держави. Тут створений Національний заповідник "Давній Галич".

Найбільшим культурним та економічним центром краю є обласний центр Івано-Франківськ (237 тисяч

Таблиця 1. Аналіз санаторно-курортних та оздоровчих закладів Івано-Франківської області за 1995–2009 рр.

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням ¹		Санаторії-профілакторії ¹		Будинки і пансіонати відпочинку ¹		Бази та інші заклади відпочинку ¹		Дитячі оздоровчі табори	
	усього	з них ліжок, тис.	усього	з них ліжок, тис.	усього	з них місць, тис.	усього	з них місць, тис.	усього	з них місць, тис.
1995	12	2,1	16	1,7	4	0,5	7	0,6	58	4,0
1996	13	2,3	15	1,6	4	0,4	7	0,6	40	9,2
1997	13	2,2	14	1,4	4	0,4	7	0,6	61	3,5
1998	16	2,5	13	1,3	2	0,2	6	0,5	71	3,2
1999	16	2,5	13	1,3	2	0,2	7	0,7	74	2,7
2000	17	2,7	13	1,2	2	0,2	9	0,6	84	3,6
2001	17	2,6	10	0,9	2	0,1	9	0,5	71	3,2
2002	20	3,2	10	0,8	2	0,2	9	0,7	114	2,9
2003	21	3,2	9	0,7	2	0,1	13	0,9	222	2,8
2004	16	2,6	9	0,7	6	0,5	12	0,8	842	4,9
2005	16	2,6	9	0,7	4	0,2	13	0,8	845	3,8
2006	14	2,3	8	0,5	4	0,2	11	0,6	846	4,4
2007	14	2,2	7	0,5	3	0,2	11	0,7	915	4,4
2008	15	2,3	7	0,5	3	0,2	10	0,7	876	4,4
2009	15	2,3	7	0,5	3	0,2	11	0,8	764	3,8

¹Починаючи з 2002 року, інформація стосовно діяльності санаторно-курортних (оздоровчих) закладів подається за 12 місяців: з 1 жовтня попереднього по 30 вересня зазначеного року.

мешканців), історія якого налічує три з половиною сторіччя.

Важливим культурним і духовним осередком краю було і залишається місто Коломия, третє за населенням після Івано-Франківська і Калуша. Населення міста й околиць створило немало перлин духовної та матеріальної культури. Скарбницею народних промислів є Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Є. Кобринського, що діє від 1935 року, музей "Писанка" оригінальної архітектури (у формі писанки), де зібрано біля 10 тис. екземплярів писанок з України та інших країн, де є українська діаспора. Етнографічно населення Івано-Франківщини поділяється на Опілля, Покуття, Бойківщину та Гуцульщину. Їх мешканці зберегли деякі відмінності в мові, одязі, культурі та побуті й уже цим привертають увагу туристів.

Тут же розвинені різні види художніх народних промислів. Під руками різьбярів, гончарів, мосяжників, ткачів народжуються мистецькі вироби, що розходяться із туристами по світу. Визнаним центром гуцульського мистецтва є Косів. І зарубіжні, і вітчизняні туристи вважають за необхідну відвідати знаменитий косівський ярмарок та придбати для себе мистецькі вироби [7].

Івано-Франківщина має велику культурно-історичну спадщину. Такі давні і цінні пам'ятки, як церква Пантелеймона під Галичем (XII ст.), Манявський скит (XVII ст.), дерев'яні гуцульські і бойківські храми, відомі за межами країни.

Найпопулярніші туристичні місця краю:

- Манявський скит (Богородчанський р-н);
- Гошівський монастир (Долинський р-н);

— гора Говерла (2061 м., Чорногірський хребет);

— колишня обсерваторія на г. Піп Іван (2026 м);

— високогірні озера Несамовите, Бребенескул, Марічейка (Чорногірський хребет);

— національний заповідник "Давній Галич";

— залишки Пнівського замку (м. Надвірна);

— Косівський сувенірний ринок;

— музеї Писанки та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия);

— музей І.Франка (с. Криворівня Верховинського р-ну);

— скелі Довбуша (с. Бубнище поряд з м.Болехів);

— скелі "Писаний камінь" (Верховинський р-н);

— "сріблясті" водоспади в с. Шешори (Косівський р-н);

— вузькоколіяка "Карпатський трамвай" (Долинський, Рожнятівський р-ни);

— Соکیلський хребет (Косівський р-н).

— Цікавими туристичними маршрутами на Прикарпатті є:

— гірські — на г. Говерла і г. Піп Іван, по Чорногірському хребту (від озера Несамовите до озера Марічейка), по Горганах та інші;

— водні — по Дністровському каньйону і річках Білій і Чорний Черемош, Прут, Лімниця;

— пішохідні — по полонинах Карпат, до Манявського водоспаду;

— лижні — на г. Кукул та ін.;

— автомобільні та велосипедні маршрути, найвідомішим з яких є маршрут "Прикарпатське кільце";

— автомобільний, на якому зосереджено багато пам'яток української, польської, австрійської, румунської, татарської культури і архітектури "Зо-

лоте кільце південної Галичини".

Туристи мають можливість показатися на гірських лижах в Яблуниці, Ворохті, Косові. Діє сучасний гірськолижний комплекс в с. Поляниця. Людям, які ніколи не пробували цим займатись, не варто впадати у відчай. Досвідчені інструктори за 2—3 години навчать новачка досить впевнено триматись на лижах на снігових схилах.

На річці Дністер є прекрасні місця для польотів на дельтапланах та парaplанах у селах Одаї та Ісаків Тлумацького району. Вже створені маршрути та розвивається необхідна матеріальна база для любителів подорожувати на гірських велосипедах та на гуцульських кониках.

Популярними є водні туристичні маршрути та різні форми командного та активного відпочинку, зокрема сплав гірськими річками, Білий та Чорний Черемош, Прут, Лімниця. Найкращий час для проходження річок Карпат — кінець квітня — перша декада травня, коли танення снігів є найбільш інтенсивним. Каньйонами рівнинного Дністра на плотах можна проходити з травня по вересень.

Існуюча база рекреаційних закладів різних форм власності (130 одиниць на 9,2 тисячі місць) дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, в тому числі й для іноземних туристів.

В області є сучасні міжнародного рівня туристично-рекреаційні заклади, зокрема готель "Аускопрут", "Надія" в м. Івано-Франківську, відпочинковий комплекс "Синьогора" в с. Гута Богородчанського району, готель "Князь Олег", в м. Долині, готель "Писанка" в м. Коломиї, туристичні комплекси "Байка", "Легенда Карпат" у м. Косові, готель "Маливо" у Надвірнянському районі, база відпочинку "Карпати" в м. Яремче та ін.

Івано-Франківська область багата уваги приділяє створенню комфортних умов для відпочивальників, свідченням цього є зростання кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання в Івано-Франківській області.

У 2009 р. готелів та інших місць для тимчасового проживання в Івано-Франківській області стало більше порівняно з 2008 р. на 2 од., або 5,71%, порівняно з 2007 р. це зростання склало 3 од., або 8,82%. Кількість номерів також зростає у 2009 р. порівняно з 2008 р. на 165, або 11,83%, порівняно з 2007 р. це зростання було не таким значним і склало 91 номер або 6,19%. Житлова площа всіх номерів зростає у 2009 р. порівняно з 2008 р. на 3,9 тис. м², або на 11,21%, порівняно з 2007 р. таке зростання склало 11,6 тис. м² або 42,8%. Одноразова місткість місць зростає порівняно з 2008 р. на 970 місць, або 34,59%, порівняно з 2007 р. на 875 місць, або 30,18%, порівняно з 2000 р. таке зростання складає 1469 місць, або 63,73%. Обслуговуване приїжджих у 2009 р. менше, аніж у 2008 р. на 1,4 тис. осіб, або 2,11%, порівняно з 2007 р. 3,5

тис. осіб, або 5,11%.

Туристичні послуги надають 113 туристичних операторів та агентів Івано-Франківської області. Обсяг наданих послуг туристичними операторами та агентами Івано-Франківської області зростає у 2009 р. порівняно з 2008 р. на 183931 тис. грн., або майже в 10 разів, порівняно з 2007 р. обсяг таких послуг зріс на 149522 тис. грн., або в 2,75 рази. Порівняно з 2006 р. зростання обсягів наданих послуг складає 150181,9 тис. грн. або 2,8%.

Все більш популярним стає сільський зелений туризм. Сьогодні 638 сільських господарів приймають туристів у своїх садибах. Туристів приваблює зручна система поселення, сучасне обладнання приватних пансіонатів, близькість до природи, співвідношення "ціна — якість послуг", гостинність та домашня атмосфера при організації відпочинку, а, окрім того, чудові страви національної кухні. Найпопулярнішими є Косівщина, Верховинщина, Яремчанщина та Рожнятівщина.

В області розроблено ряд інвестиційних проектів у галузі туризму, зокрема:

— побудова туркомплексу "Скелі Довбуша" в с. Бубнище Долинського району;

— реконструкція існуючих закладів з метою підвищення комфортності;

— відбудова обсерваторії на г. Піп-Іван з подальшим використанням її як станції багатофункціонального призначення з туристичним готелем;

— побудова автодороги Верховина — Шибене з утворенням пункту переходу на кордоні з Румунією;

— проект "Карпатський трамвай" (використання лісорозробних вузькоколіїних доріг для туристичних цілей).

В Івано-Франківській області на початок січня 2010 р. згідно реєстру Державної служби туризму і курортів Міністерства культури і туризму України налічувалось 143 ліцензованих туристичних підприємств.

З них звіти представили — 98, не займались туристичною діяльністю — 11, не подали звіти — 45 ліцензованих туристичних підприємств.

Десятьку лідерів туристичного ринку області формують: ПП "Галичанка-ІФ", ПП "Кей", ПП "Перлина Карпат", ТОВ "Туристична фірма "Надія", ПП Прудіус Н.Я., ПП "Колумб", ТОВ "Ласпер ЛТА", ЗАТ "Івано-Франківський турист", ТОВ "Парктур".

Туристичні та екскурсійні послуги в 2009 році надано більш як 1 млн особам. Обсяги обслуговування — 203,8 млн грн.

Внутрішніх туристів у 2009 р. обслуговували 59 ліцензованих туристичних підприємств (з поданих 98 звітів) загальною кількістю 501 тис. осіб, що на 83 тис. осіб менше, ніж у 2008 р. Найбільшу кількість туристів на території області прийняло Товариство з обмеженою відповідальністю "Парктур".

Чисельність іноземних громадян, яким були надані послуги у 2009 р., становить 2 200 осіб, що на 500 осіб більше порівняно з 2008 р. З поданих звітів 9 фірм займалися іноземним туризмом.

Найбільше туристів відвідали нашу область з Російської Федерації, Білорусії, Республіки Молдови, Польщі, США, Румунії, Австрії, Франції, Німеччини, Італії. Лідерами серед туристичних фірм, які надають послуги іноземним туристам, є ТОВ "Надія", "Парктур".

Відпочинок за кордоном стає дорогим для населення України. У 2009 р. 8 100 туристів виїжджали за кордон, це на 1700 осіб менше порівняно з 2008 р. Найбільше туристів виїжджали в Туреччину, Єгипет, Болгарію, Угорщину, Польщу, Хорватію, Чорногорію, Чеську Республіку, Грецію, Італію.

Обсяги обслуговування туристів за 2009 р. склали 203 835,4 тис. грн., що на 93 229,3 тис. грн. більше, ніж відповідного періоду минулого року, в основному за рахунок ТОВ "Парктур".

Зафіксовано 84,9 тис. дол. надходження валюти від надання туристичних послуг нерезидентам України, що на 43,2 тис. дол. більше, ніж за минулий рік.

Балансовий прибуток турпідприємств за 2009 р. склав 3 155,245 тис. грн., а за 2008 рік — 1413,543 тис. грн.

У 2009 р. від діяльності ліцензованих туристичних підприємств до бюджету Івано-Франківської області надійшло 23 076,7 тис. грн. У 2008 р. платежі до бюджету становили 15 251,1 тис. грн. [3].

Середньооблікова кількість працівників на турфірмах області за 2009 рік становить 526 осіб, в порівнянні з відповідним періодом 2008 р. збільшилося робочих місць на 79 осіб [1].

З давніх часів місцеві жителі Карпат помічали місця розгалужень гірських стежок зарубками на деревах, добре розуміючи, що вони допоможуть їм знайти шлях додому в тумані, під час чи після снігопаду, коли від знайомих стежин не залишилося жодного сліду.

З виникненням організованих форм туризму знакуванням туристських шляхів почали займатися на вищих рівнях — як теоретичному (з розробкою систем знакування), так і практичному (з виготовленням спеціальних знаків).

На теренах Івано-Франківської області перші туристські маршрути були прокладені й прознаковані у вісімдесятих роках ХІХ століття. Найбільш результативним для знакування був період між I та II світовими війнами ХХ ст., коли в Східних Карпатах було прознаковано майже 2000 км нових туристських шляхів. Найважливішою туристичною подією того часу стало знакування Східно-Карпатської частини Головного Карпатського Шляху, здійснене в 1925—1935 р. В основному цим займалися українські туристичні товариства "Чорногора" і

"Плай" у співпраці з польським Татранським товариством.

На жаль, до кінця ХХ ст. не збереглися навіть ті знаки, які були нанесені на планових маршрутах у 70—80 роки, в час найбільшого розвитку активного туризму.

Основною умовою в організації та проведенні будь-якої туристської подорожі є її безпечність. І саме тому однією з основних вимог до маршрутів, що проходять по гірській місцевості, є їх знакування, нанесення на детальні карти території, будівництво на них гірських готелей.

Наявність прознакованих маршрутів є також показником рівня розвитку туризму в державі, сприяє збереженню природи, оскільки дозволяє спрямовувати потоки туристів на території природоохоронних об'єктів за визначеними стежками.

У червні 2002 р. у містах Львові та Яремче був проведений науково-практичний семінар на тему "Проблеми розвитку активних форм туризму, екотуризму та маркування туристичних шляхів в Карпатському регіоні". В ньому взяли участь представники Польського Товариства Туристично-Краєзнавчого (ПТТК), яке є членом Європейської спілки мандрівників. Власне, цим зібранням була і започаткована розробка Інструкції та відновлення робіт зі знакування туристичних шляхів в незалежній Україні.

Враховуючи щорічне збільшення кількості самодіяльних туристів, що прибували до Прикарпаття, спільно з регіональною фундацією "Карпатські стежки" у 2005 р. в Івано-Франківській області розроблено Програму розвитку мережі пішохідних туристських маршрутів "Спільним Шляхом до Об'єднаної Європи". За кошти гранту ЄС в рамках проекту "Допомога Україні-2006" Центрального осередку гірського туризму ПТТК було проведено підготовку експертної групи для знакування туристських стежок в Карпатах. Після цього почалася інтенсивна апропація з наступним доопрацюванням Інструкції зі знакування шляхів. Враховуючи те, що Україна входить до складу Карпатського Євро-регіону, в основу цієї Інструкції покладена система знакування (OES), що застосовується в сусідніх з нами європейських державах.

Програма розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Івано-Франківській області на 2004—2008 р. також, поряд з іншими заходами, передбачала: розвиток матеріально-технічної бази санаторно-курортної сфери туризму і відпочинку (з сукупними капіталовкладеннями близько 130 млн грн.); створення матеріально-технічної бази для розвитку зимових видів спорту та туризму (3 млн грн.); реконструкцію агроосель для розвитку сільського (зеленого) туризму — 320 тис. грн. [4, с. 28].

Очевидно, що реалізація названих програмних документів стикнулася з перешкодами, а вірогідність досягнен-

ня прогностичних показників є достатньо незначною. Проте наведені документи створюють необхідне середовище для створення Інноваційного центру і підтверджують, щонайменше, розуміння пріоритетності розвитку туризму та рекреації на регіональному рівні. Головним недоліком вказаних програмних документів є відсутність орієнтації на створення мережі економічних самодостатніх та самовідтворюваних туристичних центрів і курортів з розвинутою туристичною інфраструктурою, в розвитку яких можна було б залучати як значні іноземні інвестиції, так і невеликі за обсягом внутрішні інвестиції [4, с. 29].

Стратегічне значення туристично-рекреаційної сфери господарського комплексу Івано-Франківщини визначається низкою факторних переваг перед іншими регіонами України у порівнянні з промисловими та сільськогосподарськими галузями. До факторів пріоритетного значення, які визначають можливість перетворення Івано-Франківщини у туристично-рекреаційний регіон загальноєвропейського значення, конкурентоспроможний щодо аналогічних регіонів країн Східної і Центральної Європи та Балтії, відносяться: потенціал унікальних мінеральних ресурсів лікувального призначення, нагромаджена матеріально-технічна база рекреації та туризму; природно-кліматичні особливості; збереження і розширення в останні роки ринку туристично-рекреаційних послуг для споживачів з країн СНД, Східної і Центральної Європи; наявність унікальних історичних, архітектурних та культурних пам'яток; сприятливе географічне розташування на перетині транзитних міжнародних шляхів (автомобільних, залізничних та авіаційних); наявність інтелектуального потенціалу та висококваліфікованих працівників у сфері охорони здоров'я та рекреації; наявність закладів культури, науки та мистецтва європейського значення; збереження національних традицій та самобутнього народного мистецтва; традиції і доведення ярмарків, виставок, фестивалів, конгресів тощо [2, с. 125].

ВИСНОВКИ

Аналіз стану туристично-рекреаційної сфери області дозволяє говорити про те, що існують істотні резерви підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу шляхом підвищення рівня комплексності послуг, включаючи реабілітаційний та відпочинково-розважальний складник, покращення діагностики рекреантів. Проте на даний час у сфері туризму та рекреації відсутні інституції для організації залучення великомасштабних інвестицій з метою підвищення рівня якості й комплексності туристично-рекреаційних послуг. При цьому існуючі організаційно-правові форми санаторно-курортних закладів не мають можливості прийняття інвестиційних ресурсів у

формі портфельних інвестицій, неакціонерного капіталу (лізинг, франчайзинг, гудвіл тощо), позичкового капіталу та технічної допомоги. Варто також відзначити, що заклади рекреаційної сфери відомчої підпорядкованості не мають відповідної мотивації до покращення фізичної інфраструктури комунального господарства (водо-, тепlopостачання, енергозбереження, відведення стічних вод і утилізації побутових та спеціальних відходів), що значно знижує рівень якості надання послуг. Ще однією проблемою загальнонаціонального рівня є недостатня підготовка кадрів для туристичної галузі, що є вагомою причиною низької якості туристично-рекреаційних послуг [6, с. 27—28].

Література:

1. Аналітична довідка про роботу туроператорів та турагентів за 2009 рік (дані за формою № 1-ТУР) [Електронний ресурс] / Статистика Державної служби туризму і курортів України. — 29.06.2010 — Режим доступу : сайт <http://www.tourism.gov.ua/PublicationsList.aspx?id=46>.
2. Брич В.Я. Трансформація ринку праці та проблеми підвищення життєвого рівня населення: методологія, практика, шляхи вирішення: моногр. / В.Я. Брич. — Тернопіль: Економічна думка, 2003. — 376 с.
3. Інформація про діяльність Акредитаційної комісії з видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу на території Івано-Франківської області [Електронний ресурс] / Івано-Франківська державна адміністрація. — 17.04.2009. — Режим доступу : сайт <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=812>.
4. Криховецький І.З. Маркетингова інноваційна стратегія розвитку туристичного бізнесу / І.З. Криховецький, Н.І. Луцька // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 6. — С. 27—30.
5. Криховецький І.В. Стан, проблеми та перспективи економічного зростання регіону в Україні // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ / І.В. Криховецький, В.О. Тюн. — Чернівці: АНТ Лтд, 2006. — Вип. III. — С. 136—147. — (Серія: Економічні науки).
6. Криховецький І.З. Стратегія розвитку туристично-рекреаційної діяльності регіону / І.З. Криховецький // Інвестиції: практика та досвід. — 2008. — № 4. — С. 27—28.
7. Наказ Державної туристичної адміністрації України від 24.09.2004 р. № 83 "Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу" / Офіційний вісник України. — 2004. — № 42. — 05.11.2004. — С. 326. — Ст. 2812.
8. Розміщення продуктивних сил України: підруч. / [Г.П. Баб'як, В.Я. Брич, М.П. Дусановська та ін.]; за ред. Є.П. Качана. — К.: Вища шк., 1999. — 375 с.

Стаття надійшла до редакції 27.12.2010 р.